

Delavska Pravica

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.—. ~ Cena: za 1 mesec Din 5.—, za četrt leta Din 15.—, za pol leta Din 30.—; za inozemstvo Din 7.— (mesečno) — Oglasi: po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo Delavskega zbora, Miklošičeva cesta 21, I. nad. Telefon 2265. — Štev. čekovnega računa 14.900

Vzroki brezposelnosti

Vedno večje je število onih, ki so navezani na javno pomoč. Brez vsakih sredstev so pripravljeni prijeti za vsako delo. Tu se ne vprašuje za ceno zaslužka, marveč gre brezobzirno eden preko drugega, naj je delo še tako težko in naporno, samo da nudi skromni zaslužek in z njim vred kosček trdega kruha.

Ta beda in strašna brezposelnost širokih množic delovnega ljudstva je že marsikoga pri reševanju teh težkih gospodarskih problemov zavedla na stranpota. Posebno v zadnjem času se je razpaslo mnenje, da v teh težkih dneh ni upravičeno zahtevati plače, ki naj bi odgovarjala življenjskemu standardu. Še več. Trdi se, da bi moral biti vsak hvaležen, ako se mu za izvršeno delo da nekaj hrane in morda še kaj za nameček. Od različnih strani se celo predlaga, naj bi se brezposelni zaposlili pri raznih javnih in zasilnih delih, samo za hrano. Na to stališče so se postavili tudi nekateri naši listi.

Drugi vidijo rešitev v karitativnih akcijah. Toda pri tej ogromni množici so vse te akcije skoraj le kaplja v morje. Saj to brezposelno delavstvo ni siromašno v tistem pomenu besede, kot je v rednih razmerah gotov del nesrečnikov siromašnih delavskih četrti, marveč je zdrav organizem v narodnem gospodarstvu, ki hoče dela, ne miloščine.

Problem je treba rešiti pri korenini. V gornjih slučajih je rešen samo napol ali nič. Dokler niso izvedene vse možnosti, dati delavcem primeren zaslužek, je naravnost zločin zahtevati od njega, naj ono prispeva k rešitvi težke gospodarske krize 99% svojih sil. Ono naj žrtvuje vse, da bodo drugi mogli nemoteno uživati sadove dela, ki jih je ustvarjalo ravno delavstvo.

Zelo težko poglavje tvori pri tem izredno močno priseljevanje kmečkega življa v industrijo in mesta. Ker je dela vedno manj, je razumljivo, da to povzroča padanje plač in še večjo brezposelnost.

Brez dvoma je, da je to prelivanje in preseljevanje delovnih sil naravno. Toda danes postaja epidemija. Ravno ta ogromen dotok delovnih sil s kmetov v mesta in tovarne povzroča več ali manj še večjo brezposelnost. To iz povsem razumljivih razlogov. Ta delavec ponudi svojo delovno moč mnogo ceneje, kajti doma ima hrano in stanovanje, treba mu je tedaj zaslužiti le še za obleko in ostalo. Tega poklicni delavec, posebno ako ima družino, ne more storiti v nobenem slučaju. To je pritisk na znižanje plač. Na ta način ostaja ogromna večina delavstva, ki je nastanjeno v mestih, brezposelna iz popolnoma enostavnega razloga, ker pri svobodnem povpraševanju in ponudbi dela ne more spre-

jeti tako nizkih delovnih pogojev. Poznamo več slučajev, da delajo večji posestniki v tovarni, doma imajo pa najete hlapce in tuje moči. Gotovo je, da zemlja ne more dati vsem dela in primerne zaslužke. Toda pot, ki jo gre to delavstvo, je kvarna in bo prej ali slej zadela tudi nje same. Saj to ravno ustvarja vedno večji kader industrijskega delavstva in in s tem tudi brezposelnost. Tako pol-kmetški proletariat ne škoduje samo drugim, marveč tudi sebi. Takoj, ko je izločen od doma, je na istem, kot delavec v mestu in s plačo, ki jo ima, je tedaj nemogoče živeti. Na povišanje

Zaveden delavec

čita in podpira le delavski časopis in delavsko knjigo.

Ker si gotovo zaveden, zato čitaj in širi sledeče liste in knjige:

1. »Delavska Pravica«

delavski strokovni tednik. Vsak zaveden delavec ga mora imeti.

2. »Beseda o sodobnih vprašanjih«

poljudno znanstvena revija. Primerna za izobražence in za delavce, ki hočejo v študiranju socialnih vprašanj napredovati.

3. »Mladi plamen«

delavski mladinski list, organizacijsko glasilo Borcev in Stražark, z otroško prilogo »Mladi proletarec«. Imeti ga mora vsak delavski fant in vsako delavsko dekle.

4. »Krekova knjižnica«

delavska knjižna založba, je najcenejša izmed vseh domačih založb. Letno izda po 3 knjige prevodov najboljših socialnih pisateljev, kakor tudi domačih avtorjev. Zahtevaj prospekt!

Delavski tisk je delavska moč!

V delavsko družino le delavski časopis in delavsko knjigo!

Kdor podpira delavski tisk, podpira pravičen boj za delavske pravice.

Centrala Krekovih družin

Tiskovna komisija

ni misliti, ker čaka že drugi, da prime za delo pod enakimi, če ne slabšimi pogoji. Potisnjen je v vrste brezposelnih. Kako naj bi vendar mogle delati dekleta v tekstilni industriji po 1.50 do 2.50 Din na uro. Tiste, ki so navezane samo na ta zaslužek, tega ne zmorejo, ako pa jih k temu sili sila razmer, se vsled stradanja kmalu pokažejo znaki tuberkuloze. Saj je znano, da je ravno med dekleti v tej panogi industrije ta bolezen najbolj razširjena.

In vprav iz kmetških vrst se največ čuje, da naj delavstvo dela samo za hrano, češ, saj mi tudi delamo doma samo za hrano in obleko. Ne vem, ako bi ne bil pri tem tudi naš kmetški živelj najbolj udarjen. Gotovo pa je, da bi imel od tega najmanj, pač pa vse razni kapitalisti. Kmet mora vendar za svoje pridelke dobiti konsumenta. Ta konsument je tudi delavec. Ako bo tedaj pretežna večina delavstva brez zaslužka, tu ni niti kupne moči. Število konsumentov se krči in s tem manjša vrednost blaga, ker pač po njem ni dovolj povpraševanja. Kmet enostavno svojih pridelkov ne more vnovčiti, ako pa jih že proda, nimajo nobene prave cene.

Zakaj je torej mogoče, da se celo med malimi ljudmi ne najde za tako važna gospodarska vprašanja pravega razumevanja? Iz enostavnega razloga, ker je vsa vzgoja in mišljenje prepojeno s kapitalističnim duhom. Kapitalizem ima zato razne nezavedne podpornike tudi med izkoriščanimi. Ko bi ne imel v vseh vrstah ljudi svojih pridnih pomočnikov, bi ne mogel tako brezobzirno nastopati. Najbolj usodno je to, da so vse ljudske plasti prežete s sedanjo liberalno kapitalistično gospodarsko miselnostjo. Tako vidimo, da tisti, ki je včeraj živel še v bedi, jutri, ko nekaj ima, prav tako izžema, če še ne bolj. Dokler bo trajal sedanji kapitalistično gospodarski sistem, po katerem je prosta pot pridobivanju in izkoriščanju brez vsakih ozirov na vse ostale, ali pri tem morejo živeti, ali ne, je vsaka vidna ali deloma zadovoljiva rešitev nemogoča.

Amerika nam je v tem oziru živ zgled kam vodi pridobitnike pa tudi delavstvo brezmejno in svobodno izkoriščanje drug drugega. Ne kličemo zaman ves čas po vojni: Vzgajati je treba novega človeka, pravega socialista, ki se bo znal podrediti in staviti svoje zmožnosti v službo za dobrobit vsega delovnega ljudstva in ne služiti samo samemu sebi; ustvariti eno fronto delovnega ljudstva, ki bo pobijala kapitalizem v njegovem duhu in ki ne bo iskala rešitve iz težkih kriz le v pobijanju »kapitalističnih izrastkov«!

Le v močnih, enotnih in neodvisnih strokovnih organizacijah je rešitev delavstva.

Poročila z delavskih bojišč

Viničarji

Fram pri Mariboru. Malokdaj se čita v »Delavski Pravici« kaj o našem kraju. Ako bi po tem sodili, bi mislili, da je naša skupina res zadremala. A temu ni tako, giblje se še vedno, in lahko rečemo, da naša skupina celo napreduje. Sestanke imamo redno vsak mesec, katerih se člani v lepem številu udeležujejo. A tudi borbe za naše pravice imamo dovolj. Nekateri pošteni gospodarji so svojim viničarjem izplačali nagrade že takoj ob koncu trgatve, drugi so to še tudi storili pravočasno; a koliko je pa takšnih, ko jim še nagrada nikakor ne gre v glavo. Imamo celo primer, mesto da bi se viničarjem izplačala nagrada, so si gotove osebe raje izmislile izgovor, da je viničarski red razveljavljen. Da jim ta izmišljotina ne bo dosti pomagala, bomo pa že poskrbeli. Tako tudi neki tukajšnji gospod oskrbnik zadržuje nagrado, katero bi moral izplačati svojim viničarjem, čeprav je gospodar že to njemu izplačal. Storili smo že potrebne korake; če pa to ne bo pomagalo, se bomo pa še naprej borili, tako da pridejo viničarji do svojih zakonitih pravic. — Tudi na Zg. Polskavi imamo precej članov, ki že od začetka našo skupino zvesto podpirajo. Vsa čast vam vrli tovariši. Pa kakor slišimo, tudi tamkajšnji gospodarji ne poznajo viničarskega reda drugače, kakor da jim viničarji celo leto trdo delajo, a zaslužkov ne dobijo izplačanih. Tovariši, tudi tukaj zahtevajte nagrade; če pa to ne bo pomagalo, pa veste, kam se obrniti. Tovariši, le naprej, da se bo naša skupina še bolj utrdila. — Karl Trlep.

Zborovanje viničarjev se je vršilo z najboljšim uspehom 6. januarja v St. Vidu pri Ptuj. Ustanovila se je plačilnica »Strokovne zveze viničarjev«, ki že sedaj šteje 21 članov. Govoril je tajnik tov. Peter Rozman in domači župnik č. g. Soklič, ki je zaključil svoj govor z besedami: »Kdor je pameten in hoče, da mu bo kdaj boljše, ta se naj organizira, kdor pa ni tako in mu ni mar, da bi si svoj položaj sam izboljšal, temu ni pomoči in naj bo, kjer pač je.« Iz najboljših mož viničarjev je bil izvoljen pripravljalni odbor. Prihodnje zborovanje se vrši na Svečnico.

Limbuš. Pravila za ustanovitev skupine je kr. banska uprava potrdila. Ustanovni občni zbor se sklicuje na 22. januarja ob 10. uri v prostore gosp. Kučera v Limbušu. Vsi člani pridite in povabite seboj še neorganizirane viničarje. Pridejo naj tudi viničarke in mladina!

BORBA ZA PRAVICO

Zaradi obnega zbor skupine v Pekrah dne 22. januarja uraduje tajnik v Mariboru samo dne 21. januarja. Člani mariborskih skupin to upoštevajte! — V sporni zadevi tov. Čurič Antona, skupine Pekre, ki toži g. Amalijo Stampfl za 2245 Din razne odškodnine, je sodišče odredilo, da se ima vršiti viničarska komisija. Po tajništvu organizacije je predlog županstvu Vrhov dol že predložen, s pripombo, naj se razpravni prostor določi županski urad in ne morda spet gostilna, ker v takem slučaju se od viničarjeve strani razprave pred viničarsko komisijo sploh nihče ne bi udeležil. — V St. Petru pri Mariboru na viničarski komisiji tov. Straus Ivane zoper g. Domiter Julijano, se je po prizadevanju vinič. zastopnika tov. Rozmana dosegel najugodnejši sporazum. 300 Din je dobila viničarka takoj izplačano tam, 300 Din pa še dobi dne 1. februarja. — Posredovalno pismo se je poslalo g. Kaučiču iz Maribora, da plača tov. Jožefu Podhostniku nagrade 1600 Din. — Opozorilo se je g. dr. Reizerja iz Pekar, da plača tov. Vindišu Ivanu nagrade 300 Din. — Pismo se je opomnilo tudi g. Franca Černe v Razvanju pri Hočah, da plača tov. Votolenu Antonu 200 Din nagrade ter 1200 Din kot odškodnino na mleku za 8 mesecev. — Enako se je posredovalo pri g. Gamzerju Josipu v Zg. Kungoti za tov. Valha Leopolda, ki ima dobiti odškodnine za odvzeto seno 400 Din, za nagrado 150 Din, za odtegnjeno plačo pa 400 Din. — Pri g. Bračko Konradu tudi v Zg. Kungoti pa za tov. Rumpf Jakoba, kateremu gre odškodnina za odvzeto seno 500 Din, za mleko 1440 Din, za odtegnjeno oziroma premalo plačano delo pri trganju sadja pa 180 Din. Pravica, predvsem zakonita, mora zmagati. Treba se je le boriti za njo, ker sama od sebe nikoli ne bo prišla. Kdor dela, naj tudi je, in ne narobe, kakor se to danes godi, da kdor ne dela, ta žanje. Veliko viničarjev pa trpi hudo pomanjkanje.

Rudarji

Trbovlje. Novoletno voščilo, ki nima primere, je poslalo TPD delavstvu, da bo v prvi polovici januarja delalo le sedem delavnikov. Uradništvu trinajesto plačo in remuneracije, delavstvu pa obup in skrb! Kaj bo z mnogobrojnimi družinami? Le tako naprej, pa mora biti krize v bilanci Trboveljske kmalu konec, konec pa tudi rudarskega življenja.

Ta je pa lepa, pa gotovo tudi nova, da bodo rudarji morali delati popolnoma zastoj pri »Abfederung« one dni pred praznovanjem. Paznik pravi: »befel ist befel«, eno uro delaj, pisati ti je pa ne smem; če nisi gotov, delaš dve, pa zastoj. Ubogo podjetje, 20% dividende, kaže se pa bankrot.

Zepet smrt rudarja. Zavrl Ludvika, katerega je pretekli teden pritisnil voziček ob zastavek na vzhodnem obratu. Oddali so ga v ljubljansko bolnišnico, pa je bilo zaman, ker mu je popolnoma strlo spodnji del telesa. Ja, saj ni čudno, če je pa rov stisnjen, da pelje samo voziček, delavec pa se mu ne more umakniti. Le štedimo, saj delavcev je dovolj.

Tekstilni delavci

Kočevje. V nedeljo dne 15. januarja 1933 ob 11 dopoldne se bo v gostilni pri Beljanu vršil redni letni občni zbor strokovne skupine tekstilnega in drugega delavstva v Kočevju z običajnim dnevnim redom. Na občni zbor bo prišel tudi zastopnik JSZ iz Ljubljane. Dolžnost vseh članov je, da se občnega zbora sigurno in točno udeležijo. — Odbor.

Elektrotehnični uslužbenci

Zirovnica. V nedeljo 8. januarja 1933 ob 3 popoldne se je vršil v Zirovnici strokovni sestanek naše skupine. Sestanek je bil izredno dobro obiskan. Poročal je zastopnik JSZ. Predvsem je poročal o korakih, ki so bili storjeni na merodajnih mestih zaradi novoletnih nagrad, prisilnih dopustov, kakor tudi protestov glede ponovne zaposlitve novega nadzornika. Zastopnik je v daljšem govoru točno obrazložil ves potek teh intervencij. Poleg tega je izjavil, da so bile poslano na DKE kakor Bansko upravo potrebne vloge.

Ne samo delavstvo, marveč tudi vsa ostala javnost gorenjskega kota je zelo razburjena zaradi čudnih nastopov nadzornika pri KDE. Gotovo je, da si delavstvo ne bo pustilo izpraševati vest, v koliko je patriotično, in to od ljudi, ki za našo domovino ne najdejo lepe besede, marveč samo omalovaževanje. Zato to odklanjamo, ker smatramo, da smo lojalni državljani ter ljubimo našo domovino. V te zadeve se nima pravice vtikati nihče, najmanj pa ljudje, ki niso niti naši državljani. Ako so že kje zaposleni, naj vršijo svoje delo, nikakor pa, da bi tu razburjali s sličnimi zadevami mirno slovensko javnost.

Ze v svoji vlogi na KDE smo poudarili, da zahtevamo, naj se ugotovi, kdo dela škodo podjetju in da se vsakogar, kateremu se bi lahko dokazalo, da je pri tem prizadet, kaznuje. Smatramo, da pri takih neosnovanih ugotovitvah trpi tudi ugled podjetja.

Podjetje je izjavilo, da bodo dobili letošnje novoletne nagrade le brezposelni. Zato pričakujemo, da se to čimprej zgodi, ker so navedeni tovariši že skoraj mesec dni brez dela. Prihranki, ki so bili malenkostni, so že pošli.

Tem brezposelnim tovarišem se bo izposlovala brezposelna podpora tudi od Javne borze dela, seveda je to malenkost. Želimo, da KDE čimprej začne s projektiranimi deli in zaposli, ako že ne vse, vsaj poročene in najbolj potrebne. Končno je bil tudi razgovor glede volitev novih obratnih zaupnikov. Delavstvo je bilo soglasno v tem, da se volitve izvedejo 21. januarja 1933. Vse potrebno bodo ukrenili stari zaupniki.

Kovinarji

OBCNI ZBOR KOVINARJEV JSZ

Jesenice, 8. jan. 1933.

Ni lepšega, kakor je družina, ki si je nadela v začetku svojega dela cilj: Hočemo napraviti program in v tem programu začrtati pota in cilje (smernice), ki naj nas vodijo v nadaljnjem življenju. Tako podobno se je danes pri nas na Jesenicah izvršil občni zbor kovinarjev JSZ. Vsi zavedni delavci, organizirani v tej skupini, so napolnili

dvorano v Krekovem domu, da prisostvujejo občnemu zboru skupine kovinarjev. Že takoj v pričetku uvodnih besed tov. preds. Gasserja je občni zbor uvidel resnost funkcionarjev skupine in s tem uvodom priznal, da je bilo delo v skupini točno in z vso požrtvovalnostjo izvršeno. Sledila so nato poročila posameznih funkcionarjev, ki so bila tako dobro pripravljena, da je občni zbor dal vsakemu posamezniku za njegovo delo priznanje. Res, s ponosom moremo zreti na delo, ki ga vrši skupina kovinarjev na Jesenicah. Mladi agilni fantje so si nadeli nalogo, da hočejo biti vzor redu in poštenosti napram vsakemu in da pri polaganju računov ni strahu, ki bi izvalil nesoglasje v škodo organizacije in v veselje nasprotnikom. Resnici na ljubo je treba pibiti, da je bil ta občni zbor mejnik, ki naj kaže, kako se mora napram članom voditi odkrito in pošteno vse delovanje, ako hočemo, da se izognemo gotovim sumničjem, ki sicer lahko nastanejo. Samo v taki organizaciji je možno soglasje in zaupanje, da bo rodilo še obilo uspeha do uresničenja: Krščansko soc. delavstvo naj bo na pohodu za izboljšanje delavčevega kruha. — Živi borba!

Ljubljana. Redni mesečni sestanek skupine klep, inštal. in monterjev se bo vršil v nedeljo dne 15. t. m. ob pol 10 dopoldne v prostorih JSZ na Miklošičevi cesti 22-I. Dnevni red je zelo važen. Za vse tovariše udeležba dolžnost. — Odbor.

Jesenice. V nedeljo dne 15. januarja ob pol 10 dopoldne se bo vršil zbor organizacijskih zaupnikov v pisarni JSZ, Krekov prosvetni dom. Ker je dnevni red zelo važen zaradi predstojećih volitev del. obratnih zaupnikov, je za vse tovariše udeležba obvezna.

Jesenice. Volitve delavskih obratnih zaupnikov v tovarni KID se bodo vršile v soboto 28. januarja.

Volitve delavskih zaupnikov

Ker se bodo zaradi gotovih zaprek, zlasti vsled prekratko odmerjenega časa morale v mnogih podjetjih izvršiti volitve delavskih zaupnikov po skrajšanem volivnem postopku, podajamo spodaj podrobna navodila, čeprav so že vse skupine prejele tozadevna širša navodila. Volitve zaupnikov po skrajšanem volivnem postopku na manjših in srednjih podjetjih se lahko izvršijo na zborovanju vsega delavstva dotičnega podjetja. Zborovanje skliče predsednik volivnega odbora. Zborovanje je treba prijaviti oblasti, in sicer na deželni sreskemu načelnstvu, v mestih pa policijski upravi. V prijavi je treba navesti dnevni red: volitve delavskih obratnih zaupnikov. Zborovanje vodi predsednik volivnega odbora. Na zborovanju se predložijo kandidatne liste. Če je vložena samo ena kandidatna lista, se volitve ne vršijo. Če sta pa vloženi dve ali več kandidatnih list, se vsaka kandidatna lista označi z zaporedno številko. V tem primeru razdeli predsednik volivnega odbora glasovalne listke vsem volivnim upravičencem. Vsak volivni upravičenec napiše na listek številko kandidatne liste, za katero hoče glasovati. Po končanem glasovanju napravi volivni odbor zapisnik po obrazcu 5 a) v treh izvodih. Zapisnik podpisše volivni odbor in ga v treh izvodih odpošlje Delavski zbornici. Zapisniku je treba priložiti razglas, s katerim je bilo sklicano zborovanje (obrazec 2 a).

Prav tako je treba zapisniku priložiti zapisnik o skrajšanem volivnem postopku, ki ga je poleg organizacije v podjetju podpisalo tudi podjetje. (Gl. obrazec 3 a.) Če je bila predložena samo ena kandidatna lista, se napravi zapisnik po obrazcu 4 a) v treh izvodih.

Kandidatno listo lahko predlaga strokovna organizacija, ali pa tolikokrat po 5 volivnih upravičencev, kolikor se voli za posamezno podjetje zaupnikov. Izvoljeni zaupniki se konstituirajo na svoji seji, na katero povabi predsednik volivnega odbora tudi zastopnika podjetja. Pri tem se napravi zapisnik po obrazcu 12. Ta zapisnik je z zgoraj navedenim materialom treba poslati Delavski zbornici, lki o vsem tem obvesti tudi Inšpekcijo dela. Volivni odbor po končanih volitvah izda razglas, v katerem so navedeni izvoljeni zaupniki, glej obrazec 8. Pri skrajšanem volivnem postopku ni treba predhodno obveščati delavske zbornice in tudi ne Inšpekcije dela. Pač pa je treba po izvršenih volitvah predložiti Delavski zbornici ves zgoraj navedeni material. Skrbite, da bo v vsakem obratu pravočasno vse potrebno urejeno za volitve delavskih obratnih zaupnikov.

Doma in po svetu

Izpremembe v ustroju univerz so bile na dnevnem redu razgovorov, ki so se vršili v prosvetnem ministrstvu prejšnji teden. Načrt prosvetnega ministrstva predvideva ukinitve medicinske fakultete v Ljubljani, juridične v Subotici in filozofske v Skoplju. Tehnične fakultete naj bi postale kot tehnične visoke šole samostojne, ločene od univerz.

Jugoslovanski poslanik v Londonu je opozoril angleško vlado na namero Italije, da sklene z Albanijo carinsko unijo. S tem v zvezi se ugotavlja, da so nekatera albanska plemena neprijateljsko razpoložena napram Italiji.

Bivši nemški kancler Papen se je sestel s Hitlerjem. Govorila sta o možnosti nove velike »narodne« koalicije, katero bi tvorili narodni socialisti, nemški nacionalci in obe katoliški stranki. Zdi se, da je postal Hitler in z njim levo krilo njegove stranke sedaj, ko je izprevidel nevarne razpoke v stranki in stalno padanje števila volivcev, za tako koalicijo precej dostopen. Ta pogajanja se vrše bojda na izrečno željo Hindenburga. Da pa je vse tudi v sporazumu s kanclerjem Schleicherjem, dokazuje konferenca med njim in Papenom. — Nemška reakcija se boji za vlado. Položaj Schleicherja je postal sedaj nevzdržen. Da bo do tega moralo priti, je »Del. Pravica« ugotovila takoj, ko je prevzel kanclerstvo, kajti Schleicher v parlamentu, kljub podpori katoliških strank in nacionalcev nima večine. Vsi meščani pa vedo, da bi pri prvih volitvah vse njihove stranke s Hi-

lterjem na čelu znova izgubile, pridobili pa bi zopet ogromno komunisti.

Italija z Albanijo ne bo sklenila carinske unije, ampak le trgovinsko pogodbo. Carinska unija namreč tudi ne gre v račun Anglije in Francije.

Španski revolucionarji so postali zelo aktivni. V noči od 8. na 9. januarja so poskusili v Madridu in v Barceloni hkrati izvršiti kar cel prevrat. Zasedli so hoteli policijo in vojašnice, kar pa se jim zaenkrat vsled maloštevilnosti ni posrečilo. Policija in vojaštvo sta jih pregnala. Šest oseb je bilo ubitih, več desetih pa ranjenih. Vendar pričakujejo, da s tem porazom revolucionarnega gibanja še ni konec, ampak da se je stoprav začelo širiti med maso.

40 vagonov orožja je šlo iz Italije čez Avstrijo na Madjarsko.

Na Daljnem Vzhodu je zopet krvava vojna. Japonci nameravajo zasesti pokrajino Jehol, ki je kitajska in morda začasno tudi Peking in Tientsin, katera bodo pozneje izpraznili, obdržali pa Jehol, kjer so bogati rudniki.

Na Irskem se bodo vršile v bližnjem času volitve. Volivna borba je precej vroča. Boj gre med irskimi levičarskimi nacionalisti, ki zahtevajo spremembo odnošajev z Anglijo in večjo neodvisnost in pa med desničarskimi nacionalisti, ki stoje na stališču sedanjih odnošajev z Anglijo. Zadnji polagajo tudi veliko važnost na združitev severa z jugom in pa na gospodarsko okrepitev dežele.

Delavska mladina

Krajinski svet 8. januarja 1933. Zastopane družine: Ljubljana, D. M. v Polju, Zalog, Polhov gradec, Vrhnika. Družine so glasom poročil tekem širiteljske akcije močno narastle po številu. Povprečno odpade na vsako družino po 56 pripadnikov. Predpisano število članstva sta presegle družini Zalog in Vrhnika. Tiskovna akcija je po vseh družinah že uvedena. Na svetu so bili določeni kraj. zaupniki. Borčevizacija napreduje sama po sebi, brez pritiska s strani centrale. S tem raste

tudi število pripadništva. Bil je tudi razgovor o sestankih in ostalem delu. Stik s centralo je dober, živahen.

Trbovlje. Rezultat širiteljske akcije je pri nas 75%. Sedaj imamo 70 pripadnikov. Osebe za krajinskega komisarja še nismo izbrali. Na tiskovno akcijo smo pripravljene. Kolporterji za bodočo »Delavsko Pravico« so izbrani.

Huda jama. Rezultat širiteljske akcije je 100%. Imamo sedaj 50 pripadnikov. Naša širiteljska ak-

cija pa še ni končana. Ustanovili smo podružnico pri Sv. Jederti. Na tiskovno akcijo smo pripravljene.

Ljubljana. Priredili smo božičnico, ki je dobro uspela. Obdarovali smo svojo, ne ravno majhno družino. — Dvorana je bila polna. Posebno veselje so vzbudili »Veseli trije kralji«. — Družina se je med širiteljsko akcijo izdatno ojačila. Za tiskovno akcijo smo pripravljene.

Zalog. Imeli smo občni zbor naše družine na novega leta dan. Prav zelo se pozna pri nas vzgoja zadnjega leta — močna disciplina. Posamezna kr-dela so prišla popolnoma polnoštevilno. Poročila so bila dobra in bogata. Z minulim letom smo zelo zadovoljni. Novo leto — novo delo — nov korak naprej in — nove zmage.

Vrhnika. Pri nas vendarle korakamo naprej. Je težko kakor morda nikjer. (No, no, za mlade fante, navdušene Borce, ni ničesar težko. Op. ur.) Kar leze ino gre je kontra nam. Ko so se oficijelni vsaj za silo spoprijaznili z našim obstojem, so prišle druge težave. Premalo imamo fantov srednje starosti. In sedaj se nepoklicno vlika v naše delo visoko človeč. Zakaj? Njegova stvar. Kako se pa ubijajo duše mladih, kako se ovira razmah načel, pa ta osebnost se ne ve. Bo pa videla. Biti velik in silno nizek, danes ni težko, biti dosledno nekaj, je težje, pa nekaj vredno in zlasti danes zelo častno.

Zalog. V nedeljo 15. januarja se vrši pri Cirilu v Zalogu delavski družinski večer ob 4. uri pop. Spored: Deklamacija, I. slika Hlapca Jerneja, pesem, Bratje k solcu, govor o delavskem tisku. Glasbene točke bo izvajala godba iz D. M. v Polju. Igro »Veseli trije kralji« izvajajo tovariši iz centrale. Vstopnina 2 Din. Prijatelji delavske mladine vabljeni!

Vajeniški kotichek

Precej pozno, sicer pa še prezgodaj smo dobili predlog uredbe, katero so izdelale skupno vse Delavske zbornice v državi na podlagi § 267. novega obrtnega zakona; ker se določuje vajencem za delo minimum odškodnine. Ta predlog je bil v mesecu marcu 1932 predložen pristojnim ministrstvom.

Predlog te uredbe se glasi:

§ 1. Delodajalec, kateri daje učencu za čas učenja stanovanje in hrano, mu dolžan dati v drugem in tretjem letu nikake nagrade. V 4. letu pa je dolžan dati 20% plače določene v smislu § 5. te uredbe.

§ 2. Delodajalec, kateri ne daje učencu za čas učenja stanovanje in hrano, je dolžan dati v drugem letu 40%, v tretjem letu 60%, v četrtem pa 80% plače, katera je ugotovljena na način, predpisan po § 5. te uredbe.

§ 3. Delodajalec, kateri daje učencu hrano brez stanovanja, mora dati učencu minimalno plačo v

gova bodočnost lepša pri mrs. Warrenerevi ali pa pri mr. Warreneru!

III.

Prišel je »Claude junior« z ženo, najstarejši sin Cliveja Warrenerja, ki je bil krščen na ime svojega deda. Vnuk in njegova žena sta bila v Evropi, kjer je oče pri finančnih pogajanjih, ki so se vprav vršila, zastopal neke bančne interese; Claude junior je bil takorekoč častni družabni tajnik svojih staršev. Ko so izvedeli novico o dedovem mrtvoudu, je mlada dvojica izbrala najhitrejši parnik in potem letalo; zdaj pa, ko sta bila na mestu, nista mogla odkriti nobenega pravega razloga za to vratolomno naglico. Nista vedela, kaj bi tu počela sama s seboj in se jima je neomikana družba tega »tabora zlatokopov, ki je postal velik«, zdela do smrti dolgočasna.

Oba sta bila v začetku dvajsetih let in sta tvorila za jeda Rusherja najbolj zapleteno čudo, kar mu jih je življenje do zdaj pokazalo. Tako sta bila daleč njegovemu obzorju in duhovnemu območju, da si ni mogel na jasno, ali sta ta dva človeka višek človeške kulture ali pa samo dva silno spretna sleparja. Vse na njima je kazalo svojski slog in kroj, kakor ga ni v taboru zlatokopov še nikdar nihče videl. Če je mr. Claude junior segel po časopisu, da bi kaj pogledal, je z brezbržno kretnjo potegnil iz gornjega žepa eno samo steklo na črni vrvi in ga potisnil med obrvi in med lice. Kaj naj je to značilo? Ali je res na eno oko tako slabo videl? Ali pa je hotel samo storiti nekaj, za kar bi ga bili v pravem taboru zlatokopov zatrdno linčali?

Upton Sinclair:

DOLARJI

roman

(Naslov v izvirniku: Mountain City)

Kljub vsem posvetnim skrbem je mrs. Lydia zares ljubila svojega moža. Naglo so ji planile solze v oči, ogrožale so umetnino njenega olepševalca, — in tega očitno ni nameravala. Vlekla je iz obleke majcene robčke drugega za drugim in zajezila poplavo. »Skrbite dobro zanj, mr. Rusher,« je dejala, »skrbite tudi za to, da ga ne bo nihče nadlegoval.« Jeda ji je predstavil — to vljudno dejanje je Warrener skrbno vršil, brž ko je kdo od njegovih sorodnikov stopil na oder. »Skušajte odvračati od njega te strašne ljudi, ki mu hočejo izmamlati denar za to strašno agrarno reformo! Skrbite za to, da ne bo prišlo njegovo ime v časopise v zvezi s takimi zadevami!«

Jed ni vedel, kako naj odgovori na ta poziv. Na postelji je razločno vidno ležala številka lista, ki so ga izdajali agrarni reformerji. Iz njega je malo prej bral gospodarju. Ob steni pa je stala razpredeljena omara, polna časopisnih izrezkov, ki jih je stari gospod podčrtal s svojim neutrudnim modrim svinčnikom. Njegova žena je vse to videla in Jed je slutil, da je njeno saljivo govorjenje prav tako izumetničeno kakor njena polt; obupana je tipala za sredstvom, da bi moža odvrnila od njegove muhe. Zdaj je bilo važno vprašanje, ki je Jedu rodilo mnogo misli: ali bo nje-

višini ene tretjine, a delodajalec, kateri daje učencu stanovanje brez hrane, mora dati učencu odškodnino v višini dve tretjini iznosa navedene v § 2. te uredbe.

§ 4. Ako delodajalec da vajencu obleko in jo je vajenec sprejel, tedaj se zniža učencu pravica na odškodnino za vrednost obleke.

§ 5. Plača, katera služi kot osnova za odmerjanje odškodnine v smislu § 1. do 3. te uredbe je najnižja povprečna zavarovana dnevica OUZD. Banska uprava bo objavila vsako leto najnižje povprečne zavarovane dnevnice delav. zavarovanja.

§ 6. Ta uredba dobi veljavnost z dnem objave v »Službenih Novinah«.

Sicer te odškodnine ne bodo kaj visoke. Toda bolje je nekaj, kot nič. Zahtevamo samo, da naj se to čimprej tudi uveljavi.

Bilanca rudarjev TPD

V dobi modernega gospodarstva mora tudi delavstvo voditi svoje račune in vedno ugotavljati ali napreduje ali nazaduje. Pred vsem pa je potrebno ugotoviti, kaj nosi dobiček in kaj povzroča zgubo. To je racijonelno gospodarstvo.

V dobi gospodarskih depresij in konkurenec je potrebno, da računamo z vsemi v poštev prihajajočimi momentimi, ki vodijo v dobro ali slabo. Vsak mora biti danes računar, saj prihajajo v poštev samo številke, zgube in dobička. Nič manj potrebno pa ni ugotoviti, kdo ima dobiček in kdo zgubo in kdo je oni faktor v družbi, ki donša celotnemu gospodarstvu dobiček. Pri zgubah pa moramo ugotoviti, kdo je to zgubo povzročil.

Rekli smo, da mora biti danes vsak računar, pa najsibo gospodar ali pa uslužbenec, vsak mora svoje gospodarstvo voditi, ker ga sistem, v katerem se nahajamo, do tega sili. —

V številkah modernega gospodarstva pa je izginil vsak socialni čut družbe do posameznika. Prav radi tega je danes dve tretjini človeštva, ki zase računov in bilanc ne more delati, ker o njihovem dobičku odloča le tretjina onih, ki so si osvojili vse dobrine in dobiček svetovne produkcije.

Oni dve tretjini človeštva pa dela za dobiček prve. Med temi je tudi rudar, ki sam za svoje delo ne vodi bilance. Za njegovo delo in njega gospodarstvo delajo račune drugi, katerim so merodajne samo številke dobička, niso pa zanje merodajni rudarjevi gospodarski momenti, to je, kar rudar potrebuje zase in svojce. Vsi ti, ki so daleč od rudokopov so računari rudarjeve zgube in je vsakoletna bilanca za rudarja usodepolnejša.

Če pogledamo bilanco za preteklo leto rudarjev zaposlenih pri TPD bomo ugotovili naslednjo zgubo: V letu 1932 so rudarji praznovali 115 delovnih dni, vsak kvalificiran rudar je pri tem izgubil na zaslužku skupno 4370 Din, vse delavstvo pa je izgubilo 24 milijonov 909.000 Din. Kvalificirani rudarji so minimalno računano zaslužili celo leto 7504, pripravnik 6930, vozač pa le 5940 Din. Delavstvo te družbe se je v preteklem letu zadovoljilo na obleki in živilih pri trgovcih in zadrukah za 8.736.780 Din, celoten dolg račun od prejšnjih let pa znaša skupno 18 milijonov 227.860 Din.

TISKOVINE

ki jih rabite v Vaši pisarni (pisma, kuverte, poslovne knjige, opomine, okrožnice etc.), in vse one druge, ki jih kot moderen, po napredku stremec podjetnik ob sezonskih in drugih prilikah razpošiljate in razširjate med občinstvom (okrožnice, letake, plakate), morajo imeti ne le porabno besedilo, temveč biti tudi v tiskarsko-tehničnem pogledu lepo in učinkovito dovršene.

JUGOSLOVANSKA TISKARNA V LJUBLJANI

razpolaga z veliko zalogo modernih črk in okrasov, novodobnimi stroji za litografijo, knjigotisk, offset-tisk, in bakrotisk in osebjem, ki je povsem večje raznovrstnim delom svoje stroke. — Katerikoli vrste tiskovin potrebujete, obrnite se za nasvet in ponudbo na gornjo tiskarno. Vzorci so na razpolago, postrežba točna in solidna, cene umerjene. Telefon 2992

Taka je bilanca rudarja TPD ob novem letu. Če k temu priručnimo še povečanje prispevkov za socialno zavarovanje in odštejemo zgubo v znižanju pokojnin, bi bil zaključek še bolj obupen.

Potrebno je, da tudi rudar začne računati, kaj mu donša dobiček in kaj zgubo. Rudarju je neobhodno potrebno, da se organizira v strokovnih in gospodarskih organizacijah. Le na ta način bo imel od svojega dela sam dobiček. Ker tega rudar danes ne čuti, je njegova bilanca leto za letom bolj žalostna. Ako bi bil trezen računar, bi gotovo napredoval. Ponovno povdarjamo, da vse tnanje ne pomaga nič. Treba je resne volje in zavednosti pa bodo tudi za rudarja nastopili boljši časi. Zato v novem letu brez ozira na razne spore in nesporazumljenja, složno na delo!

To in ono

TRBOVLJE

Stanovanjsko vprašanje in občina. Prefekli tedni so vložili rudarski upokojeanci občini spomenico, v kateri interpellirajo, da naj zida ona stanovanja zanje. Za časa županovanja g. Sitarja je občina sezidala tri stanovanjske hiše, v katerih stanujejo upokojeanci, takratni odbor je imel v vidiku zidati še tri, bil pa je razrešen in na mesto so prišli drugi, katere je potrebno za stvari interpellirati. Vsekakor bi morala občina skrbeti za zadostno število stanovanj za svoje revne občane, saj se ji tudi rentira s stanarinami. Seveda če se odpišejo industriji davščine, pa ni denarja, saj siromak ne more plačevati, premožnejšega pa ščitijo. Tako še dolgo ne bo imela občina stanovanjskih hiš za upokojeance.

Iz uredništva

Strokovna poročila naj bodo kolikor mogoče kratka, jedrnatna in aktualna. Isto velja tudi za članke in druga poročila.

Tovariše dopisnike naprošamo, naj to upoštevajo in nam ne zamerijo, ako bo uredništvo kaj krajšalo. Po možnosti, v kolikor bo nam dopuščal prostor, bomo priobčili vse, kar bo dobro in aktualno. Želimo samo, da nam pridno dopisujete.

V. Eržen:

Iz hrastniške kronike

(Nadaljevanje.)

Med najstarejše socialne ustanove, ki nudi rudarju pomoč za slučaj bolezni, onemoglosti, starosti in smrti, prištevamo »Bratovsko skladnico«, nekdanj nazvana »bratovska denarnica« ali »Bruderlud«. Rudarji so kaj kmalu spoznali važnost take ustanove ter osnovali blagajno, še preden je izšel splošni državni zakon o obveznem zavarovanju delavcev pri rudarskih podjetjih. Prva pravila bratovske skladnice datirajo iz l. 1853 in sicer za rudnik Tržaške premogokopne družbe v Hrastniku; rudarji na Ojstrem, ki so bili pod drugim gospodarjem, so imeli lastna pravila iz leta 1879. Ko je prevzela Trboveljska premogokopna družba rudnik na Ojstrem, so se pravila za hrastniški in ojsterški rudnik poenotila (leta 1897). Ostala so v veljavi do 31. decembra 1924, ko jih je zamenjal s 1. januarjem 1925 novi, tako zvani Žerjavov pravilnik. Upravo bratovske skladnice tvori poseben odbor, sestojč iz zastopnikov podjetja in delojemalcev t. j. rudarjev. Predsednik odbora je bil vsakokratni upravitelj ali ravnatelj rudnika, da omenjamo nekatere: na Ojstrem: Ihne (okrog l. 1879), ki je postavil

blizu železniške postaje Hrastnik ob Savi za takratne razmere impozantno stavbo — graščino, ki se še dandanes imenuje »Inetova graščina«. Poslopje je pozneje prevzela v last trboveljska občina ter uredila v njem izolirnico in hiralnico. Letos je prešla omenjena graščina v last g. Franca Šoparja, trgovca na Dolu pri Hrastniku. V Hrastniku je bil poznani ravnatelj Terpolitz; pozneje, ko sta se združile obe blagajni iz Hrastnika in Ojstrega v eno, je predsedoval Franc Leiller (1883 do 1918). Za časa njegovega predsedstva se je l. 1902 povečala rudarska bolnišnica za 3 sobe, naslednje leto pa sezidal krasen lokal za konzum, ki ga je imela tedaj še bratovska skladnica. Okrog l. 1908 je prevzela lokal posebna zadruha, ki so jo ustanovili rudarji pod imenom: Konzumno društvo rudarjev. Tačasni predsednik bratovske skladnice je rudniški ravnatelj g. Frid. Drolz (od l. 1918). Pisarniške posle bratovske skladnice so nekdanj opravljali uradniki rudnika ter jih je imenoval odbor; danes je zato postavljen poseben uradnik. Prvi uradnik-računovodja je bil Adolf Ammer (1901—1918); od leta 1920 dalje je g. M. Šikovec. Za zdravje rudarjev so skrbeli sledeči zdravniki: dr. Florjan Puschhauser (do l. 1884); dr. Jos. Marcius (1884—1919), ki živi v Mariboru; dr. V. Strnad je

službovala eno leto (1919—1920); nato par mesecev dr. Ivo Pirc, točasni šef higieniskega zavoda v Ljubljani; dr. Avg. Kumar (1920—1928), ki je utonil pri kopanju v Savinji pri Rimskih toplicah; od l. 1928 služi buje dr. Andrej Arnšek.

Drugo industrijsko podjetje je tovarna kemičnih izdelkov. Nje začetki segajo nazaj do leta 1845. Njen ustanovitelj je bil Franc Cossleth, ki je bil po poklicu mizarški mojster. Iz njegove delavnice je izšlo vse pohištvo za bivši cesarski gradič Miramar pri Trstu. To delo mu je prineslo plemiški stan. Prvotno je imel Cossleth tovarno za izdelovanje kalijevega solitra v Trstu. Ker pa podjetje v Trstu ni imelo pogojev za uspešen razvoj, se je njen lastnik l. 1859 odločil preseliti celotni obrat v Hrastnik, kjer je bil premog. Cossleth je bil podjeten človek ter je nakupil v Hrastniku nekaj sveta, na katerem je postavil tovarniška poslopja, uradniške in delavske hiše. Z obratovanjem so pričeli l. 1860. Čez deset let se je podjetje pretvorilo v delniško družbo in l. 1871 so pričeli s proizvodnjo žveplene kisline in sicer v začetku iz žvepla, pozneje pa iz žveplenega kršča. Uporaba žveplenega kršča je dala l. 1873 pobudo za izdelovanje železooksidnih barv.

(Dalje.)